

Próder István

■ MMKM Vegyészeti Múzeuma, Várpalota

Magyar vonatkozású kémia- és vegyipartörténeti évfordulók

5 éve

2018-ban adták át Tiszaujvárosban a MOL-csoport és a japán JSR Corporation szintetikus gumit gyártó üzemét. A sztírol-

SZINETIKUS GUMI ÜZEM

butadién gumi (S-SBR) az egyik legkeveset használt vegyipari termék. A műgumihoz szükséges butadiént a MOL Petrolkémia 2015-ben átadott üzeme állítja elő. Az S-SBR az üzemanyag-hatékony és a nedves felületen is kiváló tapadást biztosító gumiabroncsok gyártásának legfőbb alapanyaga.

2018-ban a Richter Gedeon Nyrt. új Molekuláris Biológiai laboratóriumot létesített Debrecenben. A laboratórium olyan K+F technológiák kifejlesztését végzi, amelyek hozzájárulnak a biotechnológiai úton előállított fehérjegyógyszerek hatásmechanizmusának, illetve a fellépő mellékhatások kialakulásának megértéséhez.

2018-ban a Béres Gyógyszergyár új gyár részleget avatott, tovább bővítette kutatás-fejlesztési bázisát Szolnokon. Minőség-ellenőrzési laboratóriumot, valamint újabb termékek előállítását szolgáló gyárterületet alakítottak ki.

2018 negyedik negyedévében indult a MOL Nyrt. beruházása polioldószer üzem létesítésére a német Thyssenkrupp vállalattal kötött szerződés alapján.

TEVA CASPOFUNGIN ÜZEM

2018-ban a Teva Gyógyszergyár Debrecenben, Pallagi úti telephelyén, 1500 négyzetméteren caspofungin, súlyos gombás fertőzések elleni hatóanyagot előállító gyáregységet alakított ki.

2018-ban adták át Közép-Európa legmodernebb búzakeményítő üzemét Visontán. A búzakeményítőt az élelmiszeriparban, a kozmetikai iparban, a papírgyártásban és a gyógyszeriparban is nagy mennyiségben használják.

2018-ban kezdte meg működését Szigetszentmiklóson a SungEel Hitech Hungary Kft. üzeme, amely lemerült lítium-ion-akkumulátorokat és a gyártásukból keletkezett hulladékokat környezetbarát módon dolgozza fel.

2018. január 19-én hunyt el Hideg Kálmán vegyész, a Pécsi Tudományegyetem professzora. Főbb kutatási területei: heterociklusos és makrociklusos vegyületek szintézise, aliciklusos nitron-spincsapdák szintézise és alkalmazása, kardioprotektív antioxidáns farmakonok kutatása, szabad gyökökkel jelölt biomolekulák (aminosavak, fehérjék, gyógyszerek, foszfolipidek) szintézise és szerkezetvizsgálata.

2018. február 4-én hunyt el Kromek Sándor, a pécsi Ciszterci Rend Nagy Lajos Gimnáziumának kémia tanára. Kezdeményezésére alakult meg a gimnázium kémia tagozata. Társszerzője

KROMEK SÁNDOR

volt több kémiatankönyvnek, -példatárnak, ő dolgozta ki a gimnáziumi elektrokémia tananyagot.

2018. április 11-én hunyt el Nagy József professzor, Kossuth-díjas, az Eötvös-köszorú kitüntetettje, az Academia Europaea tagja. 28 évig vezette a BME Szeretlén Kémia Tanszékét, 4 évig a Vegyészmérnöki Kar dékánhelyettese volt. A hazai szilikonkémia megteremtőjeként tudományos iskolát alapított. Szilikonimplantátumokat gyártó kísérleti laboratóriumot hozott létre. A gyártott termékeket a traumatológiában, az urológiában, a plasztikai beavatkozásoknál, a fül-orr-gégészetben, kórházakban használták fel. A szilikonok alkalmazását még számos területen elősegítette, így például a műemlék-védelemben, a múzeumi restaurálásoknál.

2018. április 26-án hunyt el Petneházy Imre vegyészmérnök, a BME Szerves Kémiai Technológia Tanszékének oktatója. Kutatásai során reakciómechanizmusvizsgálatokkal, szerves foszforvegyületekkel foglalkozott: foszforkémiai reakciók mechanizmusát derítette fel, biológiailag hatásos új molekulák szintézisét vizsgálta.

2018. május 29-én hunyt el Mosonyi György vegyészmérnök, a MOL Nyrt. vezérigazgatója, majd felügyelőbizottságának elnöke. Vegyészmérnöki oklevelét 1972-

MOSONYI GYÖRGY

ben kapta meg a Veszprémi Vegyipari Egyetemen. Szakmai munkáját a MOL-előd ÁFOR-nál kezdte. 1974-ben a Shell International Petroleum Co. magyarországi képviseleténél dolgozott, ahol 1986-ban kereskedelmi igazgató lett. 1994 és 1999 között a Shell Hungary Rt. elnöke vezérigazgatója. 1997-ben a közép- és kelet-európai régió elnökének nevezték ki. Ezt követően csaknem húsz évet dolgozott a MOL-nál, 1999-ben lett vezérigazgató és az igazgatóság tagja. Kulcsszerepe volt a társaság akkori stratégiájának kialakításában és megvalósításában. 2011-ig tartó vezérigazgatói megbízatása alatt a legnagyobb magyarországi székhelyű vállalat nemzetközi szereplővé vált. A vezérigazgatói pozícióból történt leköszönése után is részt vállalt a MOL életében, elnökségét vezette a MOL Felügyelőbizottságát egészen haláláig.

2018. július 23-án hunyt el *Solymosi Frigyes* vegyész, az MTA tagja, Széchenyi-díjas, a heterogén katalízis és a felületkémia nemzetközileg elismert kutatója. A Szegedi Tudományegyetem Természettudományi Karán kapta meg diplomáját 1955-ben. Munkáját analitikai témák kidolgozásával kezdte, majd Szabó Zoltán akadémikus az MTA Reakciókinetikai Kutatócsoportjában a szilárd fázisú reakciók vizsgálatával, illetve a heterogén katalitikus kutatások megszervezésével és irányításával bízta meg. A József Attila Tudományegyetem Szilárdtest- és Radiokémia Tanszékét vezette, angol, német és amerikai egyetemeken volt vendégprofesszor. Fontos eredményeket ért el a természetben nagy mennyiségben előforduló nyersanyagok (metán, szén-dioxid) értékes vegyületekké való katalitikus átalakításában. Felületkémiai laboratóriuma Közép-Kelet Európában a legmodernebbek közé számított. Több mint ötszáz tudományos közlemény szerzője, illetve társszerzője. Megalapította az MTA Szilárdtestkémiai Munkabizottságát.

10 éve

2013-ban a Richter Gedeon Nyrt. és az Orion Corporation finn vállalat, amely humán és állatgyógyászati gyógyszereket, gyógyszerhatóanyagokat és diagnosztikumokat gyárt és értékesít, hosz-

szú távú együttműködési megállapodást írt alá, amelynek célja új kémiai vegyületek közös kutatása és fejlesztése.

2013. április 12-én ünnepélyes keretek között adták át a Than Károly-emlékházat a vajdasági Óbecsén. A Than család egykori háza a felújítása és a berendezése után ma az idegenforgalom és a fiatalok természettudományos oktatása céljait szolgálja.

2013. május 10-én nyitották meg a várpalotai Vegyészeti Múzeum felújított kiál-

VEGYÉSZETI MÚZEUM

lításait. A múzeum épületén, a várpalotai váron európai uniós forrásból végzett felújítási munkák miatt – 2010-től kezdődően – a múzeum zárva tartott. Az újrainvitás a múzeum alapításának ötvenedik évfordulójával esett egybe.

2013-ban indították el a szegedi lézerközpont építését. A beruházás első ütemének befejezési időpontja 2015 volt. A lézerközpont átadására 2017 májusában került sor. A központ az Európai Unió – a szegedi mellett prágai és bukaresti helyszínnel megvalósuló – tudományos nagyberuházása, az ELI (Extreme Light Infrastructure) magyar része.

2013-ban a MOL-csoport úgy döntött, hogy mantovai finomítóját terméklógisztikai központtá alakítja át. A Porto Marghera kikötőt és a mantovai finomítót összekötő logisztikai hálózatot, amely korábban a kőolajellátást biztosította, végtermékszállításra használják.

2013-ban Nemzeti Tudáspolitikai és Innovációs Testület létrehozásáról döntött a kormány. A testület elnöke a miniszterelnök, társelnöke a Magyar Tudományos Akadémia elnöke volt.

2013-ban indították el a MOL-csoport butadiángyárának építését Tiszaújvárosban. Az új üzem évi 130 000 tonna kapacitású. A butadiángyártás próbáüzeme 2015 novemberében indult meg.

2013. november 15-én adták át az MTA Természettudományi Kutatóközpont új épületét. A Duna-parton álló, 20 hónap alatt létrehozott épületbe 250 világ színvonalú laboratórium és 156 vegyi fülke épült. A földszinti 300 fős tanácsterem

ELTE LAGYMÁNOS ELKHI

a legkorszerűbb technikával igény szerint két előadóteremmé alakítható.

2013. november 21-én Veszprémben a Pannon Egyetem Műszaki Informatikai Karán felavatták az MTA-PE Transzlációs Glikomika Kutatócsoport laboratóriumi helyiségeit. A csoport célja humán eredetű mintákból a cirkuláló ráksejtek glikomikai vizsgálatára új, integrált technológiák fejlesztése és alkalmazása, illetve a klinikailag fontos glikoproteinek azonosítása a mintákban található limitált számú cirkuláló ráksejt-ből diagnosztikai és terápiás céllal.

2013. november 29-én hunyt el *Horváth Károly* vegyész. A Richter Gedeon Rt.-nél, majd a Chinoi Gyógyszergyárnál dolgozott. 1998-tól az Egis Gyógyszergyár Analitikai Laboratóriumának spektroszkópiai csoportját vezette. Amerikai (Gainesville, Univ. of Florida) meghívása alatt is spektroszkópiai kutatásokkal foglalkozott. Egyik alapítója volt az MKE Kristályosítási és Gyógyszerformulálási Szakosztálynak.

2013. december 9-én hunyt el *Szepesváryné Tóth Klára* akadémikus. 1965-től két-éves angliai tanulmányúton vett részt, majd a Veszprémi Vegyipari Egyetemen adjunktus. 1970-ben

SZEPESVÁRYNÉ TÓTH KLÁRA

Pungor Ernő munkatársaként a BME-n folytatta munkáját, ahol előbb egyetemi docens, majd 1991-től egyetemi tanár. Az MTA-nak 1995-ben levelező tagja, 2001-

ben rendes tagja. Nagy sikereket ért el az ionszelektív elektródok kutatásában, az optikai szenzorok fejlesztésében. Elnöke volt az MTA Analitikai Kémiai Bizottságának és tagja az IUPAC Analitikai Kémiai Bizottságának.

2013. december 23-án hunyt el *Nánási Pál* egyetemi tanár, a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Biokémiai Tanszékének létrehozója. Akadémiai doktori címét a „Vizsgálatok az N-aril-glikozil-amin származékok területén” ér-

tekezésével nyerte el. Ő szervezte meg a magyar tudományegyetemek első biokémiai tanszékét, amely vezetésével nemzetközileg elismert kutatóhellyé vált.

15 éve

2008-ban az óbudai Graphisoft Parkban a francia Servier Csoport, az Egis Nyrt. részvényeinek többségi tulajdonosa, új kutatóintézetet hozott létre Servier Re-

SERVIER KUTATÓ INTÉZET

search Institute of Medical Chemistry néven. Az intézetben 18 kémiai laboratóriumban folytathatnak kutatásokat. Ez az egyetlen olyan gyógyszervegyészeti kutatóintézet, amelyet a Servier Csoport nem Franciaországban létesített.

2008. február 27-én első alkalommal szerveztek mérnöknapokat a veszprémi Pannon Egyetem Mérnöki Karán. A rendezvény célja az volt, hogy a műszaki területen tanuló hallgatók már egyetemi éveik alatt kapcsolatot alakíthassanak ki ipari cégekkel, és hozzájáruljon a műszaki munkaerő-utánpótlás elősegítéséhez.

2008-ban Somorjai A. Gábor Amerikában élő magyar professzor megkapta az American Chemical Society legrangosabb díját, a Pristley-medált a felületkémia és a katalízis terén végzett munkásságáért. Negyven éven át folytatott kutatásai jelentősen elősegítették az általános és felületkémia fejlődését.

2008. április 7-én hunyt el Adonyi Zoltán vegyészmérnök, egyetemi oktató. A BME Kémiai Technológia Tanszékén, majd a Veszprémi Vegyipari Egyetemen tanított, 1954-ben az Országos Tervhivatal Műszaki Fejlesztési Osztályán lett főmérnök. 1989-ig, nyugdíjazásáig a BME Kémiai Technológia Tanszékének tudományos tanácsadója. Kutatásai során bányatermékek vegyi és építőanyag-ipari komplex feldolgozásával, kőolajszármazékok vizsgálatával foglalkozott.

SOMORJAI GÁBOR

2008. április 10-én átadták a Teva Gyógyszergyár debreceni gyárában a legmagasabb európai szabványoknak megfelelő „High Containment” üzem épületét. Ez fokozottan zárt üzem, amely mind a dolgozók, mind a környezet kiemelt védelmét szolgálja. A létesítmény egy részében generikus kutatási-fejlesztési munkát folytatnak.

2008 júliusában jelentette be a Richter Geodeon Nyrt., hogy Debrecenben építi meg

BIOTECHNOLÓGIAI ÜZEM

biotechnológiai úton előállított gyógyszeripari termékek fejlesztésére és gyártására szolgáló üzemét. A közép-kelet-európai régióban egyedülálló, 25 milliárd Ft-ért létesített biotechnológiai üzem 2012. április 19-én avatták fel.

2008. július 30-án Közép-európai Geotermikus Energia Termelő Zrt. közös vállalat alapító okiratát írta alá a MOL Nyrt., az izlandi Enex hf. és az ausztrál Green Rock Energy International Ltd. Az új vállalkozás célja a geotermikus energia kutatása, termelése és értékesítése, illetve geotermikus erőművek és közvetlen termálhő szolgáltató technológiák létesítése.

2008. szeptember 24-én a Teva Gyógyszergyár Zrt. debreceni telephelyén fektették le a „Mega Plant” csomagolóüzem és az Európai Generikus Kutatás-Fejlesztési Központ épületének alapkövét. 2010. július 13-án avatták fel az új üzemet.

2008-ban hunyt el Kántor László vegyészmérnök, a MOL Nyrt. Dunai Finomító vezetője. 1972-ben az AV-1 üzem, 1975-ben az akkori fejlesztések eredményeként létrehozott aromás-üzemcsoport vezetésére kapott megbízást. 1985–1992 között a desztillációs üzemcsoportot vezette. 1992-ben termelési főosztályvezető, 1994-ben a Dunai Finomító főmérnöke lett. 2004 januárjától, a Slovnafttal történt integráció kezdetétől, 2007. évi nyugdíjba vonulásáig a finomítás magyarországi területi vezetője. Az ásványolaj- és petrolkémia, valamint a technológiai tervezés szakértője volt.

2008-ban hunyt el Tóth Béla vegyészmérnök. Munkássága a radiokémia, izotóptechnika területére terjedt ki. Oktatott a Debreceni Egyetemen, majd titkára lett az Országos Atomenergia Bizottságnak,

később nemzetközi ellenőrként működött az ENSZ Nemzetközi Atomenergia Ügynökségén. A BME Kémiai Technológia Tanszékének hallgatóit nyugdíjba vonulása után is, egészen haláláig oktatta.

20 éve

2003 márciusában a MOL Rt. megvásárolta a Slovnaft szlovák kőolajfeldolgozó vállalat többségi tulajdonát.

2003-tól a Chinoi Rt. Magyar Kutatási Díjat adományoz fiatal kutatók kiemelkedő teljesítményének díjazására, akik Magyarországon biológiai, orvosi és kémiai kutatásokkal foglalkoznak.

2003-tól a Galenus Gyógyszerészeti Lap- és Könyvkiadó Kft. „Gyógyszerésztörténet” címmel új folyóiratot jelentet meg, amely a gyógyszerészet mellett sok kémiai és vegyipart érintő témát dolgoz fel.

2003-ban a debreceni Gyógyszerésztudományi Intézetet az Akkreditációs Bizottság javaslata alapján Karrá nyilvánították.

2003. július 17-én Zágrábban a MOL Rt. aláírta az INA olajvállalat 25 százalékának megvételéről szóló szerződést.

2003 augusztusában a BorsodChem Rt. csehországi leányvállalata, a BC-MCHZ (Moravské Chemické Závody) értékesítette anilintechnológiájának licencét és know-how-ját a japán Tosoh Corporation részére.

2003. szeptember 12-én üzembe helyezték Magyarország első ipari méretű napelemes rendszerét a MOL Rt. napenergiával működtetett üzemanyagtöltő állomásán. A napelemcellák 10 kilowattnyi

NAPELEMES BENZINKÚT

energiát szolgáltatnak, ami képes biztosítani az üzemanyag-szivattyúk kivételével az összes árammal működő berendezés áramigényét.

2003 októberében avatták fel a Radici Film Hungary Kft. 10 milliárd forintos beruházással létesített új BOPP (biaxiálisan orientált polipropilén) fóliaüzemét. A cég, amely az olasz Radici csoport tagja, korábban a TVK-hoz tartozott.

2003. október 12-én új üzemet avattak a Sanofi-Synthelabo vállalatcsoporthoz (ma: Sanofi-Aventis) tartozó Chinoin Rt.-nél. Az üzemcsarnokban a magas vérnyomás csökkentésére szolgáló egyik legkorszerűbb gyógyszert, az Irbesartant állítják elő. Az Irbesartan cukorbetegyeknél nemcsak a vérnyomást csökkenti, hanem gátolja a vesebetegség kifejlődését is. A gyógyszer az európai országok többségében az első hét vérnyomáscsökkentő szer között van.

2003. június 6-án hunyt el a portugáliai Louresben Villax Iván, a BME Egyetemi Tanácsának tiszteletbeli tagja, az MKL szerkesztőbizottságának tagja. Társulajdonosa volt a lisszaboni „Hovione Soc. Quim. SA” nevű cégnek, amely az antibiotikum-gyártás és a sztereospecifikus hidrogénezés területén fejlesztett ki eljárásokat.

2003. augusztus 30-án hunyt el Mezei József, az Első Vegyi Industria Rt. elnöke-vezérigazgatója. A kémiai kutatások, azok eredményeinek hasznosítása és a gazdasági kérdések egyaránt foglalkoztatták. Vezetésével a társaság gyógyszeripari, szerves vegyipari intermedierek gyártását valósította meg.

2003. szeptember 9-én hunyt el 95 éves korában Teller Ede világhírű fizikus. Felsőfokú tanulmányait a kémiával kezdte, vegyészmérnök-hallgató volt a József Ná-

TELLER EDE

dor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. Tanulmányait Karlsruhe-ban folytatta, ahol atomfizikával kezdett foglalkozni. Huszonkét évesen doktori címet szerzett, majd az Amerikai Kémikusok Szövetsége szervezésében létrejött tudóscsoport tagjaként 1935-ben az Egyesült Államokba távozott. Munkássága, tudományos eredményei az atomreaktorok működtetéséhez, a nukleáris katonai eszközök és védelmi rendszerek kialakításához kapcsolódnak.

2003. december 20-án hunyt el Mezey Barna vegyészmérnök, címzetes egyetemi tanár, a Magyar Kémikusok Egyesületének elnöke. A József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szer-

zett vegyészmérnöki oklevelet, már tanulmányai alatt a *Zemplén Géza* vezetete tanszéken dolgozott. Az Alkaloida Vegyészeti Gyárban helyezkedett el, ahol 12 éven át volt főmérnök. 1953–1971 között a Chinoin főmérnöke, 1982-ig, nyugdíjazásáig vezérigazgatója. Az Alkaloidnál irányítása alatt kezdték meg a tebain és narkotin mellékalkaloidok ki-nyerését, valamint számos félszintetikus morfintermék gyártását. A Chinoinban vezetése alatt jelentős rekonstrukció ment végbe, kialakultak a hatékony kutató-fejlesztő munka feltételei.

25 éve

1998. február 6-án a Tiszai Vegyi Kombinátnál Rt. a vegyipari nagyvállalatok között elsőként nyerte el Környezet-központú Irányítási Rendszerével az ISO 14001 nemzetközi szabványnak megfelelő környezetvédelmi tanúsítványt.

1998 tavaszán megkezdődött az Erdőkémia Rt. felszámolása. A termelőtevékenységet 5 vállalatba privatizálták.

1998. június 4-én nagy tisztaságú szén-dioxid-előállító üzemet avattak a Vas megyei Ölbő községben. A MOL Rt. és a Messer Griesheim GmbH közös vállalata évi 40 kt nagy tisztaságú cseppfolyós szén-dioxidot állít elő.

1998. június 8-án avatták a győri ipari parkba telepített új műanyagüzemet. A Hanna Wilson Polimer Feldolgozó Kft. mesterkeveréket állít elő.

1998. június 18-án a TVK Rt.-nél modern csomagolóanyag-gyártósorokat helyeztek üzembe. Az élelmiszeriparban (Castfol fóliacsalád) és az egészségügyben használt (Hygifol) fóliákat gyártják.

1998. október 2-án avatták fel a BorsodChem Rt. ipari parkjában létesült 40 kt/év kapacitású 37%-os formaldehidet és 35 kt/év kapacitású karbamid-formaldehid gyantát gyártó üzemeket. A BorsodChem Rt. és a Krems Chemie AG. 1997. február 17-én többségi BorsodChem Rt. tulajdonnal alapította meg a BC-KC Formalin Kft.-t a formalinüzem létesítésére és üzemeltetésére. Ezzel egyidejűleg az alapítók döntöttek egy formaldehid-alapú gyantát előállító, 100%-ban Krems Chemie AG. tulajdonú üzem (KC Magyar Gyanta Kft.) létrehozásáról.

1998. december 15-én jegyezték be a BC-Erőmű Kft. vegyes vállalatot. A BorsodChem Rt., az ÉMÁSZ Rt. és a MOL Rt. döntöttek korábban a vegyes vállalat alapításáról, amelynek az a célja, hogy a

BorsodChem területén hő- és villamos energiát termelő ipari erőművet létesítsen és üzemeltessen a BC energiaigényének gazdaságos kielégítésére.

1998-ban a pétfürdői Nitroil Rt. az amerikai Huntsman Chemical Corporation tulajdonába került.

NITROIL, HUNTSMAN CO.

1998. július 3-án hunyt el Szántay Balázs, a BME címzetes egyetemi tanára, a vegyipari gépészmérnök-képzés kiemelkedő személyisége, a Magyar Kémikusok Lapja szerkesztőbizottságának tagja. „Vegyipari készülékek szerkesztése” című könyvét nemcsak itthon, hanem a szomszédos országokban is széles körben használják. Jelentős szerepe volt a vegyipari gépek, készülékek és szerkezeti anyagok hazai és nemzetközi szabványainak kidolgozásában.

1998. augusztus 15-én hunyt el Polinszky Károly vegyészmérnök, az MTA rendes tagja, egyetemi tanár, a Veszprémi Vegyipari Egyetem alapítója, a BME és a Veszprémi Vegyipari Egyetem volt rektora, egykori oktatási miniszter. Igazga-

POLINSZKY KÁROLY

tója volt a veszprémi Nehézvegyipari Kutató Intézetnek (NEVIKI), az MTA Műszaki Kémiai Intézetnek és igazgatóhelyettese a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézetnek (MÁFKI). Tudományterülete a nehézvegyipar, elsősorban a szerves kémiai technológia volt, emellett sokat tett a műszaki felsőoktatás szakmódszertanáért is. Művei közül kiemelkedő a *Varga Józseffel* írt három-

30 éve

részes Kémiai technológia tankönyv. Számos alapvető vegyész-mérnöki szakkönyv, illetve szakkönyvfordítás főszerkesztője, pl. *J. H. Perry: Vegyész-mérnökök kézikönyve*, *O. A. Neumüller: Römp Vegyészeti Lexikon*, *Műszaki Lexikon*.

1998. szeptember 28-án hunyt el *Bozzay József* jogász, vegyész-mérnök, a műszaki és jogtudományok doktora. Együttes műszaki és jogi végzettségét a KERMI-ben, majd a BME-n hasznosította. Több mint 20 találmány kidolgozásában volt része. Munkássága a kolloidkémia reológiai vonatkozásaira és a gyógyszerkémiai technológiákra terjedt ki.

1998. október 13-án hunyt el *Matkovics Béla* orvos, vegyész, egyetemi tanár, a szegedi József Attila Tudományegyetem Biokémiai és Genetikai Csoportjának megalakítója. Kutatásai során szerves vegyületek mikrobiológiai átalakításával, szteroidok vizsgálatával, redoxrendszerrel, oxidatív átalakulásokkal és ezek enzimeivel foglalkozott.

1998. november 17-én hunyt el *Péchy László* vegyész-mérnök, a Veszprémi Egyetem

PÉCHY LÁSZLÓ

Ásványolaj- és Széntechnológiai Tanszékének tanszékvezető professzora. Vegyész-mérnöki oklevelét a József Nádor Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen szerezte meg 1939-ben. A Shell cég csepeli telepén dolgo-

zott, majd a paraffingyár vezetője lett. 1950-ben vádemelés nélkül a recski táborba internálták, ahol három évet töltött. Ezt követően a Vegyiműveket Tervező Vállalatnál kapott állást, majd a Veszprémi Vegyipari Egyetemre hívták oktatónak. 1960–1982 között vezette az egyetem Ásványolaj- és Széntechnológiai Tanszékét. A 60-as 70-es években gyorsan fejlődő magyar kőolajipar vegyész-mérnökeinek döntő többsége őt tekintette mesterének, akitől nemcsak alapos szakmai ismereteket, hanem szakmaszeretet, felelősségtudatot, emberséget is tanulhattak. Kutatási tevékenységét is meghatározták ipari kapcsolatai. Jelentős eredményeket ért el a metakrilátalapú viszkózitás- és viszkózitásindex-növelő adalékok kutatása, fejlesztése terén, valamint a szukcinimid-típusú detergens-diszpergens adalékok kutatásának elindításával. Hosszú ideig vezette a Magyar Kémikusok Egyesülete Oktatási Bizottságát.

1993. január 1-jétől a BorsodChem Rt. Intermedier I. üzeme francia–magyar vegyes vállalként működik, Framochem Francia–Magyar Finomkémiai Kft. néven. A Société Nationale des Poudres et Explosifsszal létesített vállalathoz tartozik a foszgenüzem, a klórhangyasav-metilészter-üzem, a variabilis foszgenező üzem, a Richter Gedeon Rt. Cavinton gyógyszeréhez szükséges triptamin intermedier előállítására szolgáló gyártósor.

1993 januárjában a MOL Rt. almásfüzitői gyárában hordógyártó üzem kezdte meg működését.

1993. január 8-án adták át az első MOL 2000 típusú töltőállomást a 6-os főútvonal Pécsről kivezető szakaszánál.

1993. április 6-án avatták fel az Egis. új Biológiai Kutatólaboratóriumát Mátyásföldön, a Bökényföldi úton. Itt helyezték

EGIS, BÖKENYFÖLDI ÚT

el a Hatástani Főosztályt, a Farmakológiai, Biokémiai és Toxikológiai Laboratóriumot.

1993 tavaszán döntés született metil-tercier-butiléter-gyártóüzem (MTBE) létesítésére a MOL Rt. Dunai Finomítójában. Az üzem 1994-re készült el, a terméke magas oktánszámú, oxigéntartalmú keverőkomponens, amely az ólomtartalom csökkentésével járó oktánszámcsökkenést ellensúlyozza és égésjavító tulajdonságú.

1993. június 4-én adták át a MOL Rt. szanki gázdúsító üzemét. A Szank–Tázlár térségében található közepes inerttartalmú (17–26 v/v% CO₂) gázokat összegyűjtik, dúsítják. A szénhidrogénekben dús gázfázist távvezetékre adják energetikai hasznosítására, a leválasztott szén-dioxidot két, erre alkalmas olajtelepbe sajtolják többlet-olajkihozatal céljából. A beruházás költsége 4,3 Mrd Ft volt.

1993 második félévében alapították az Extractum Pharma Rt.-t. A vállalat központja Budapesten, gyógyszergyára Bács-Kiskun megyében, Kunfehértón van. Is-

mert és bevált termékeket forgalmazott, mint a Demalgon, Erigon szirup, Kefalgin. Ma több mint 60 terméket gyárt és forgalmaz.

1993. október 15-én két környezetvédelmi beruházást adtak át a MOL Rt. Dunai Finomítójában. A 2000 köbméter/nap teljesítményű szennyvíztisztítót, amely a kőolaj-feldolgozás során keletkezett vizet biológiai eljárással tisztítja meg a szennyeződésektől, valamint a véggáz-égetőt, amely a maleinsavanhidrid (MSA) gyártásakor visszamaradó szénhidrogéngázokat égeti el és a felszabaduló hő hasznosítja.

1993. március 19-én hunyt el *Almási Lajos* vegyész-mérnök, a magyar kémiai technológia egyik elismert művelője. Közel 70 éven át foglalkozott kémiai technológiai kérdésekkel a szénhidrogénezési kutatásaitól a műtrágyagyártásig. Tapasztalatairól idős korában is több érdekes közleményben számolt be (pl. az MKL 1991. májusi, és 1992. májusi számaiban).

40 éve

1983. január 7-én 780 millió Ft értékű beruházás eredményeként új bauxitbányát helyeztek üzembe Kincsesbányán.

1983-ban kezdődtek meg a szegedi József Attila Tudományegyetem Szeretlen és Analitikai Kémia Tanszékén a biokordinációs kémiai kutatások.

1983. október 25-én kezdődött meg a Tiszai Vegyi Kombinát polipropilén II. gyárának üzemeltetése 40 kt/év névleges kapacitással, a Sumitomo eljárásával.

1983-ban helyezték üzembe a TVK Sumitomo-berendezéssel működő hulladék-égetőjét.

1983. november 3-án avatták fel a Paksi Atomerőmű első, 440 megawatt teljesítményű reaktorblokkját.

1983. május 19-én hunyt el *Preisich Miklós* vegyész-mérnök, a Magyar Kémikusok

PREISICH MIKLÓS

Egyesületének főtitkára, a Federation of European Chemical Societies titkára. A Vegyterv főmérnökéként, a Vegyipari Tröszt vezérigazgató-helyetteseként, majd a Magyar Vegyipari Egyesülés elnökhelyetteseként dolgozott. Szakirodalmi munkássága igen jelentős volt a magyar vegyész- és vegyész-mérnök-társadalom számára. A szerkesztésében megjelent

lyetteseként dolgozott. Szakirodalmi munkássága igen jelentős volt a magyar vegyész- és vegyész-mérnök-társadalom számára. A szerkesztésében megjelent

„Vegetészek zsebkönyve” a vegetészmérnöki munka lézagnpótlóan fontos eszköze lett.

1983. június 3-án hunyt el *Tettamanti A. Károly* vegetészmérnök, a Budapesti Műszaki Egyetem tanszékvezető egyetemi tanára. 1939-től műszaki vezetéként korszerűsítette az Alkaloida Vegetészeti Gyárat. Ezután a szlovákiai galgóci alkaloidgyár létesítésével és üzembeállításával bízták meg. 1955-től a BME Vegetyipari Műveletek és Gépek Tanszékét vezette. Tudományos munkássága során főként a folyadék-folyadék extrakcióval, drogextrakcióval foglalkozott.

50 éve

1973. január 1-jén hozták létre a Tiszai Kőolajipari Vállalatot a szomszédos vállalatok vegetyipari alapanyaggal és Északkelet-Magyarország motorhajtóanyaggal való ellátására.

1973-ban indult meg a Magyar Viscosagyárnál (jelenleg: Zoltek Zrt.) a poli-(akril)-nitril szálak gyártása. Az első üzem kapacitása 4600 t volt. A PAN II-t 1977-ben, a PAN III-at 1989-ben helyezték üzembe.

1973. március 5-én hunyt el *Keresztes Mátyás* vegetészmérnök, Állami-díjas. A Péti Nitrogénművek műszaki igazgatója, majd a Borsodi Vegety Kombinat és a Tiszai Vegety Kombinat beruházásainak műszaki vezetője volt. A Magyar Vegetyipari Egyesülés elnökhelyetteseként is beruházások műszaki irányításával foglalkozott. 1955-ben jelent meg könyve, a „Nitrogénipar” a nitrogén-műtrágyagyártás egyik legteljesebb összefoglalása.

1973. március 31-én hunyt el *Papp Szilárd* vegetészmérnök. Az Országos Közegészségügyi Intézetben a vízügyi osztály vezetőjeként tevékenykedett. Főként víz-analitikával, víztechnológiával foglalkozott. Eljárást dolgozott ki csővezetékeknek agresszív vizek elleni védelmére. Foglalkozott felszíni vizek öntisztulásának kérdéseivel, a Balaton víztisztaságával.

1973. augusztus 2-án hunyt el *Bereczky Endre* vegetészmérnök, egyetemi tanár. Csehszlovákiai és magyar cementgyárakban dolgozott, majd a Veszprémi Egyetem Szilikátkémiai Tanszékének tan-

székvezető tanára lett. Az automatikus aknakemencékben végbemenő égési folyamatokkal, a klinkervisszavezetéses égetési módszerrel, a transz-portlandcement gyártásával foglalkozott.

1973. november 8-án hunyt el *Bácskai Gyula* vegetész, c. egyetemi tanár. 1948-ban korróziókutató laboratóriumot szervezett a József Attila Tudományegyetemen, amely 1950-ben önálló osztályként személyi állományával és kísérleti felszerelésével a veszprémi Nehézvegetyipari Kutató Intézethez került. A NEVIKI Korróziós Osztályát több mint 20 éven át irányította. A NEVIKI-t az 1990-es években felszámolták, a Korróziós Osztály munkáját az 1991. december 16-án magyar magánszemélyek által alapított Vektor Korrózióvédelmi, Analitikai Kft. folytatja.

60 éve

1963. április 15-én kezdett üzemelni a Nitrokémia Ipartelepek 8 kt/év klórt előállító klór-alkáli elektrolízisüzeme.

1963. július 1-jén egyesült a Borsodi Vegety Kombinat és a Berentei Vegetyművek, Borsodi Vegety Kombinat néven, a jelenlegi BorsodChem Zrt. elődjeként.

1963 júliusában helyezték üzembe Szolnokon a Tiszamenti Vegetyművek 120 kt/év kapacitású kénsavgyárát.

1963 szeptemberében megkezdtek a termelést a Borsodi Vegety Kombinat (BorsodChem Zrt.) 6000 t/év kapacitású PVC-gyárában.

1963. szeptember 15-én hunyt el *Moskovits Miklós* vegetészmérnök. Jelentős találmányokat dolgozott ki a szesz- és élesztőgyártás területén. Szabadalmat kapott benzinmotorok alkoholtartalmú üzemanyagának gyártására.

1963. szeptember 23-án hunyt el *Blaskó György* vegetészmérnök. A Nitrokémia Ipartelepeken, majd az Alkaloida Vegetészeti Gyárban dolgozott. 1952-ben az Észak-magyarországi Vegetyművek főmérnökévé nevezték ki. Nagy eredményeket ért el a poliuretán műanyagok gyártásában.

1963. december 5-én adta ki a Művelődésügyi Minisztérium a Nehézipari Minisztériummal egyetértésben a Magyar Vegetészeti Múzeum ideiglenes működési engedélyét. Ezt megelőzően már 1958-ban *Szekér Gyula* nehézipari miniszterhelyettes utasítására megkezdtek a vegetyipari vállalatok történetének összeállítását, majd 1961-ben megkezdődött a múzeum létesítésének előkészítése is.

70 éve

1953. január 16-án hozták létre a Tiszapalkonya székhelyű Tiszai Vegety Kombinatot (ma: TVK Nyrt.).

1953. április 1-jén jött létre a Szilikátipari Központi Kutató és Tervező Intézet.

1953-ban alakult meg a Gyógyszeripari Előadó és Szolgáltató Vállalat, a Gyógyszer-alapanyag Készletező Vállalat (GYAK) jogutódja.

1953-ban kezdte meg kísérleti üzemelését a Váci út 117. sz. alatti 600 m³/óra oxigén kapacitású Budapesti Oxigéngyár. (1989-ben itt lett az első telephelye a Messer Hungarogáz Kft.-nek.)

1953. március 6-án hunyt el *Bodrossi Lajos* tanügyi főtanácsos, aki 1928 és 1942 között a középiskolai kémiaoktatás tanfelügyelője volt a budapesti tankerületben.

1953. március 15-én hunyt el *Baskai (Brummer) Ernő* vegetészmérnök, a Közgazdaságtudományi Egyetem Kémiai Technológiai Tanszékének professzora. Elsőként mutatott rá már 1925-ben a gamma-sugarak atombontására való alkalmazására.

1953. július 11-én hunyt el *Fári László* vegetészmérnök. 1923 és 1950 között a Chinoín kutatómérnöke, majd üzemvezető főmérnöke volt. 1950-től haláláig a Forte kutatólaboratóriumát vezette. Jelentős szerepe volt a színes fotóanyagok hazai gyártásának előkészítésében.

1953. október 29-én hunyt el *Bodnár János* vegetész, akadémikus, a debreceni egyetem Orvosi Vegety Intézetének vezetője. Növénybiológiai kutatásai jelentősek. Nyomelemek növényekre gyakorolt hatásának vizsgálatával úttörő módon közelítette meg hazánkban a kémiai növényvédelem kérdéseit.

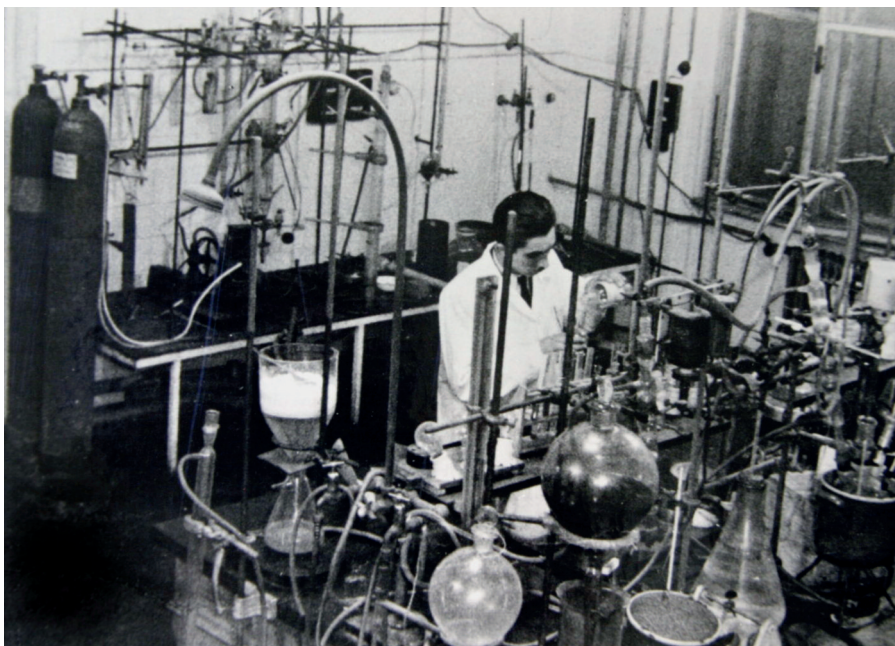
75 éve

1948 áprilisában született határozat a Magyar Alumínium- és Könnyűfémpipari Kutatóintézet megalapításáról.

1948. június 29-én tartotta alakuló ülését a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége (MTESZ), amelyhez ekkor 14 tudományos egyesület 9500 tagja csatlakozott.

1948-ban alapították a Magyar Ásványolaj- és Földgázkísérleti Intézet (MÁFKI), alapító igazgatója, *Freund Mihály* akadémikus vezetésével. Az intézet kezdetben Budapesten, a Műszaki Egyetemen működött, 1952-ben költözött veszprémi épületébe. 1992–1998 között az intézetet

A MÁFKI A MŰEGYETEMEN

felszámolták, épületében ma a Pannon Egyetem könyvtára és levéltára működik.

1948. október 29-én hunyt el *Bayer Antal* gyógyszerész. A századforduló után Magyarországon elsőként hozott forgalomba ampullázott gyógyszereket. A Gyógyszerészek Országos Jóléti Alapjának megalapítója és hosszú időn át elnöke volt.

1948. december 31-én hunyt el *Farkas László* vegyész, egyetemi tanár. A berlini Kaiser Wilhelm Institutban *F. Haber* mellett dolgozott, majd a Cambridge-i Egyetemen a kolloidika előadója lett. 1936-tól haláláig a Tel-avivi Egyetem fizikai-kémia-professzora volt. Foglalkozott fotokémiai vizsgálatokkal, az orto- és para-hidrogénmolekulák egyensúlyi megoszlásával. Új módszert dolgozott ki nehésvíz előállítására.

80 éve

1943. április 10-én kezdődött meg Nyergesújfalun a hazai viszkóz műselyem gyártása.

1943-ban kezdett üzemelni Peremartonban a műbarnakő-üzem, a szárazelemekhez használt természetes barnakő pótlására. Napi 80 kg MnO_2 -t állítottak elő úrkúti mangánércből.

1943-ban kapott Nobel-díjat *Hevesy György* az általa már korábban felfedezett (1912–1913) radioaktív izotópos nyomjelzéses analitikai módszer alkalmazásáért. 1943-ban jelent meg *Hevesy György* és *F. A. Paneth* közleménye:

HEVESY GYÖRGY

„Ólomszulfid és ólomkromát oldhatósága” címen, amely a radioaktív nyomjelzés módszerének megszületését és közzétételét jelentette.

1943. október 2-án hunyt el *Schmid Rezső* vegyész-mérnök, a magyar spektroszkópiai kutatások egyik megteremtője. Munkásságának elismerését jelzi az Eötvös Loránd Fizikai Társulat által 1950-ben alapított, róla elnevezett díj.

90 éve

1933-ban létesítették a jelenlegi Magyaróvári Timföld- és Múkorundgyár timföld-üzemét.

1933-ban a Hydroxigéngyár Rt. 19 db De Nora-cella felállításával alkáli-klorid elektrolízisüzemet létesített. Ezzel sikerült a hazai cseppfolyós klór-, marónátron-, klórmész- és hipoklorit-szükséglet jelentős részét fedezni.

1933-ban rendelték el, hogy a Péti Nitrogénművek, *Varga József* műbenzin-előállító szabadalmának megvalósítására barnaszén-hidrogénező kísérleti üzemet létesítsen.

1933. március 15-én hunyt el *László (Löwy) Ede Dezső* vegyész-mérnök, műegyetemi tanár. Főként a borok kémiai elemzésével, a borhamisítások felismerésének kidolgozásával foglalkozott.

100 éve

1923-ban *Hevesy György* és *D. Coster* Koppenhágában új elemet fedezett fel, amelyet a város latin nevééről (Hafnia) neveztek el hafniumnak.

1923-ban kezdte meg a műszáltermelést a Magyaróvári Műselyem Rt. A Sárvári Műselyemgyár után ez volt hazánk második – nitroeljárással dolgozó – műselyemgyára.

1923-ban kezdte meg a Fémkereskedelmi Rt. az addig külföldről behozott ólom-mínium rozsdavédő porfesték hazai gyártását. Ugyanekkor indították meg a cink-klorid termelését is.

1923 második felében a Hungária Műtrágya, Kénsav és Vegyipar Rt. Budapesten kontakt kénsavgyárat helyezett üzembe. Az üzem 1930. július 5-én leégett. (Újabb üzemet 1948-ban létesítettek.)

1923. október 15-én a Pozsonyból származott Erzsébet Tudományegyetem – hároméves budapesti kényszerartózkodás után – Pécsset ünnepélyes megnyitóval megkezdte működését. A megnyitón *Klebsberg Kunó* vallás- és közoktatási miniszter mondott beszédet. A Pécsi Erzsébet Tudományegyetem orvosi vegytani intézetét *Zechmeister László*, majd külföldre távozása (1940) után *Cholnoky László* professzor vezette.

1923. november 20-án kezdte meg a termelést a dinamitüzem a Peremartoni Ipari Robbanóanyag Rt.-nél.

1923. november 21-én hunyt el *Hankó Vilmos* kémikus, az MTA levelező tagja, a budapesti Főreáliskola tanára, majd igazgatója. Főként ásványvíz-elemzésekkel foglalkozott. Sokat tett a természettudományos, különösen a kémiai ismeretterjesztésért.

110 éve

1913-ban kezdte meg az angol Kodak cég Vácott a fotópapír-gyár építését. A termelés a 1922-ben indult meg az üzemben, ahol ekkor még csak fotópapírt állítottak elő. (A gyár neve 1947/1948-tól Forte Fotokémiai Ipar Rt., majd Forte Fotokémiai Ipar Vállalat). A fekete-fehér filmeket, fotópapírokat és egyéb termékeket gyártó vállalat 2005-ben magántulajdonba került, majd 2007 februárjában a piaci körülmények kedvezőtlen alakulása miatt a termelés végleges megszüntetésére került sor.

1913-ban a Magyar Ruggyantaárugyár Rt. termékeként megjelent a piacon a Tauril gumibroncs, melynek piaci terjesztésére leányvállalatként Budapesten létrejött a Tauril Pneumatik Rt., Bécsben pedig a Tauril Pneumatik GmbH.

1913. október 18-án az Óbudai Gázgyár megkezdte a városi gázszolgáltatást. Ezzel csaknem egyidejűleg leállították a régi

és már elavult budai és újpesti gázgyárakat.

1913-ban alakult meg a Műegyetem Szerves Kémiai Tanszéke *Zemplén Géza* vezetésével.

1913-ban az Alka Vegyészeti Gyár a „Chinoin Gyógyszer- és Vegyészeti Termékek Gyára” nevet vette fel. Ezzel egyidejűleg növelte kutatómérnöki gárdáját és modernizálta laboratóriumát. Így sikerült újabb saját készítményeket (Arsonin, Strychnonin és Novatropin) előállítani.

1913. március 11-én hunyt el *Lengyel Béla* kémikus egyetemi tanár, akadémikus. A tudományegyetemen *Than Károly* aszisztenseként vett részt a tudományos kutatásban. 1868-ban Heidelbergbe utazott *Bunsen* intézetébe, ahol már egy év múlva tanársegéd lett, majd 1870-ben a bölcsészettudományi doktorátust is megszerezte. Hazatérése után magántanárnárá képeztették, 1872-ben rendkívüli tanárrá, 1877-ben pedig nyilvános rendes tanárrá nevezték ki, és ugyanebben az évben megbízták a II. sz. Kémiai Intézet igazgatásával. Tudományos munkássága során főként a szerves és analitikai kémia területén ért el jelentős eredményeket, de már a századforduló idején foglalkoztatták a radioaktivitás jelenségei is. Szerves kémiai munkái közül kiemelkednek az alkáliföldfémek kémijával kapcsolatos kutatásai. Analitikai munkája során számos hazai ásványvizünket elemezte meg. Az 1889-ben kiadott „Chemica” című művel hézagpótló volt a kémia hazai irodalmában.

120 éve

1903-ban fedeztek fel először Magyarországon bauxitot a Bihar megyei Jád-patak völgyében (ma: Románia). A bauxit kiaknázására még ugyanebben az évben *Mezey Ferenc* és *Tetétleni Ármin* megalapította a Jád-völgyi Alumínium Bánya Társulatot.

1903-ban találta fel *Zsigmondy Richárd* Nobel-díjas vegyészmérnök az ultramikroszkópot.

1903. június 18-án született *Csajághy Gábor* vegyészmérnök, a Magyar Állami Földtani Intézet Vegyészeti Osztályának tudományos főmunkatársa. Elsősorban víz- és kőzetelemzésekkel foglalkozott. Bevezette a vizek rutinszerű analízisében a kelatometriás módszereket és kiemelkedő munkásságot fejtett ki a gyógyvizek vizsgálata terén is.

1903. július 18-án született *Gerecs Árpád* vegyészmérnök, akadémikus, a Szerves Vegyipari Kutató Intézet és a Gyógyszeripari Kutató Intézet igazgatója, a JATE Alkalmazott Kémiai Tanszékének, majd az ELTE Kémiai Technológiai Tanszékének vezetője. *Zemplén Géza* tanítványaként jelentős szerepe volt több fontos szénhidrátkémiai probléma megoldásában. Jelentős sikereket ért el a gyógyszergyártási eljárások kidolgozása terén. Tagja volt az Állami- és Kossuth-díj Bizottságának, elnöke az Oktatási Minisztérium Szakbizottságának, alelnöke a Magyar Kémikusok Egyesületének. Szerepet vállalt a Magyar Vegyészeti Múzeum létrehozásában is, mint a „Múzeumi Bizottság” elnöke.

1903. október 12-én született *Müller Sándor* vegyész, akadémikus a Veszprémi Egyetem Szerves Kémiai Tanszékének egyetemi tanára. *Zemplén Géza* munkatársaként szénhidrátok szerkezetkutatásával, majd a dime-
rizáció kérdéseivel foglalkozott.

1903. december 28-án született *Neumann János*, a 20. század egyik legnagyobb matematikai zsenije, a számítógépek, programozási rendszerek kidolgozásának úttörője, aki eredetileg vegyész képzettséget is szerzett.

130 éve

1893-ban Marosújváron a közeli konyhasó előfordulások kiaknázására Solvay-rendszerű szódagyárat építettek.

1893. június 11-én alakult meg a Bantlin-féle Vegyigyár Rt., amely falepárló üzemeket létesített Magyarországon.

1893. február 9-én született *Bittera Gyula* kémikus, a magyar illóolajipar megteremtője, az első hazai illóolajgyár igazgatója.

1893. szeptember 3-án született *Schulek Elemér* vegyész, az ELTE Szerves és Analitikai Kémia Tanszékének professzora. A redoxi- és csapadékos indikátorok alkalmazása terén tett megállapításai kiemelkedőek. Munkásságával megteremtette a korszerű gyógyszervizsgálat alapjait.

1893. szeptember 11-én hunyt el *Pantocsek Leo Valentin* orvos, pirokémikus, a hazai fotókémia egyik úttörője. Üveggyártási kérdésekkel is foglalkozott. Nevéhez fűződik a hialotípiá (üveg negatívval dol-

gozó nyomdai eljárás) és az irizáló üveg feltalálása.

1893. szeptember 16-án született *Szent-Györgyi Albert* Nobel-díjas biokémikus.

SZENT-GYÖRGYI ALBERT ELŐADÁSA

1937-ben elnyerte az orvosi Nobel-díjat „a biológiai égeszfolyamatok terén tett felfedezéseiért, különösen a C-vitamin, valamint a fumársav-katalízis vonatkozásában”. 1947-ben az Egyesült Államokban telepedett le. Itt a Massachussets állambeli Woods Hole izomkutató intézetének igazgatója, majd a Maryland államban lévő bethesda-i rákkutató intézet tudományos igazgatója volt.

140 éve

1883-ban alapították a pozsonyi és a kaszai Vegyikísérleti Állomást.

1883-ban nyitották meg Budapesten a Technológiai Iparmúzeumot. Az évek során több épületben kapott helyet, 1921-ben egyesítették a Magy. Kir. Kísérleti és Anyagvizsgáló Intézettel. Gyűjteménye a II. világháborúban elpusztult.

1883-ban alapították a Villamosszigetelő és a Műanyaggyár jogelődjét, az Első Magyar Kábelgyárat.

1883-ban *Schenek István* és *Farbaki István*, a Selmechányi Bányászati Akadémia tanárai közvilágításra is alkalmas akkumulátort készítettek.

1883-ban helyezték üzembe első nagy kőolajfinomítóink egyikét, a Fiumei Kőolajfinomítót.

1883. szeptember 1-jén született *Gsell János* vegyész, a Posta Kísérleti Állomás Vegyészeti Osztályának vezetője. Magyarországon elsőként foglalkozott kondenzációs műanyagok gyártásával és úttörő munkát fejtett ki a szerves gyök-csoportok mennyiségi meghatározásánál is.

1883. október 26-án született *Zemplén Géza* egyetemi tanár, akadémikus. Szénhidrátok és enzimek kutatásával foglalkozott. Jelentős szerepe volt szerves vegyiparunk kialakításában. Munkásságának fő eredményei a cukoracetátok nát-

ZEMPLÉN GEZA TANITVÁNYÁVAL

1873-ban jelent meg *Kosutány Tamás*nak, a magyaróvári gazdasági akadémia tanárának „Borászati vegytan alapvonalai” című könyve.

1873. február 25-én született Kolozsváron *Sigmond Elek* vegyész, az MTA tagja, a

SIGMOND ELEK

Műegyetem Mezőgazdasági Kémiai Technológia Tanszékének első tanszékvezető professzora. 1908. évi kinevezése előtt Dániában, Franciaországban és az Egyesült Államokban tett tanulmányutakat. Kez-

deményezésére tartották 1909-ben Budapesten az első Nemzetközi Agrogeológiai Konferenciát. Elnöke volt a Nemzetközi Talajtani Társaság kémiai és alkálitalaj-bizottságának. A szikes talajok vizsgálatának első szakértőjévé vált a világon. Könyvei: A hazai szikesek és megjavítási módjaik (1922), és Talajtan (1934). Munkái az Egyesült Államokban angolul is megjelentek.

riumetilátos szappanosítása, új cukorlebontó módszer kidolgozása, oligoszacharidok és glükózidok szintézise higanyacetátos módszerrel, több fontos glükózid szerkezetének felderítése, szintézise. Mint egyetemi oktató jelentős érdemeket szerzett, a legtöbb vezető magyar szerves kémikus tanítványai sorából került ki.

150 éve

1873-ban alapították Pozsonyban a Nobel-tröszt dinamit gyárát.

175 éve

1848. április 4-én *Nendtvich Károly* a pesti tudományegyetemen megkezdte a kémia magyar nyelvű oktatását. Ezt megelőzően – és a szabadságharc utáni években – *Sangaletti Ede* németül tartotta a kémia előadásokat.

1848. május 21-én elkészült *Görgey Artúr* szakdolgozata „A kókuszdióolaj szilárd és folyékony zsírsavjairól”. *Josef Redtenbacher* professzor, a bécsi Tudományos Akadémia tagja, tanítványa munkáját ismertette az akadémián, amely közre is adta a „Sitzungsberichte der mathematisch-naturwissenschaftlichen Classe der K. K. Akademie der Wissenschaften in Wien” kiadványában, egyidejűleg megjelent a korszak legjobb kémiai folyóiratában a *Friedrich Wöhler* és *Justus Liebig* szerkesztette „Annalen der Chemie und Pharmacie” hasábjain. 1848 júniusában, dolgozatának befejezése után, *Görgey* elindult Pestre, hogy beálljon az új magyar seregbe. ●●●

MOL-hírek

Kőolajat talált a MOL Vecsés határában. Kőolajat talált a MOL Vecsés határában, 2100 méter mélyen. A kutatófúrást a területen júliusban kezdte a MOL, ahol a szükséges tesztek elvégzése után bebizonyosodott, hogy eddig ismeretlen kőolajmezőt sikerült felfedezni.

Az új kút 10%-kal növeli a MOL Magyarország és 5%-kal Magyarország kőolajkitermelését, ugyanis napi 600 hordó termeléssel indultak, későbbiekben ezt 700–1000 hordós termelésre tervezik. A Vecsés-2 nevű olajkút a MOL harmadik legnagyobb hozamú magyarországi kútja, egyedül képes kiváltani az előregedő algyői mező teljes éves természetes hozamcsökkenését.

Az olajat közvetlenül a százhalombattai Dunai Finomítóba szállítják. (www.mol.hu) ●

Új termékvezetékét adtak át Vámosgyörkön. Ünnepélyes keretek között átadták a MOL Nyrt. és a HEXUM Tartálypark Zrt. első közös termékvezetékét, amely közel egy kilométer hosszú és 180 000 m³ tárolókapacitással rendelkezik. Az új csőkapcsolat hatékonyabbá teszi a stratégiai üzemanyagkészletek frissítését, valamint az esetleges készletfelszabadítási folyamatokat. A márciusban kezdődött kivitelezés a tervezett határidőre valósult meg a MOL és a HEXUM közös finanszírozásával.

Hazuga Károly, a MOL Magyarország Downstream ügyvezető igazgatója elmondta: „A MOL folyamatosan dolgozik az ellátásbiztonság javításán. A HEXUM Tartálypark Zrt.-vel közösen megvalósított beruházás jó példája annak, hogy egy viszonylag kis beruházás jelentős hatást képes elérni az ország ellátásbiztonságára.” (www.mol.hu) ●

A MOL és a Budapesti Közművek közös hulladékgazdálkodási vállalatot alapít. Aláírta MOL és a Budapesti Közművek azt a szándéknyilatkozatot, amely a két társaság által közösen alapítandó új társaság fő alapelveit rögzíti. Az új társaság Budapest és a központi régió hulladékgazdálkodási közszolgáltatási feladatait tervezetten 2023. július 1-től fogja ellátni. (www.portfolio.hu)

Dobó Dorina összeállítása